

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่าย เศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตร

นางสาวกาญจนา ปักษาศร

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-577-562-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017660 117257444

**ECONOMIC, SOCIAL AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF
NORTHEASTERN WOMEN EFFECTING THE NON-ECONOMIC
COST OF CHILDREN**

Miss Kanchana Pugsasorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-577-562-2

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมเพียงแผ่นเดียว

กาญจนา ปักษาคร : ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตร (ECONOMIC, SOCIAL AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF NORTHEASTERN WOMEN EFFECTING THE NON-ECONOMIC COST OF CHILDREN) อ.ที่ปรึกษา : รศ.นพวรรณ จงวัฒนา, 142 หน้า. ISBN 974-577-562-2

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตร โดยใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ดำเนินการสำรวจโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทว่าการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2525 ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ สตรีที่สมรสแล้ว (ไม่จำกัดอายุ) และมีบุตรอายุระหว่าง 1-12 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าบุตรในช่วงอายุดังกล่าวจะอาศัยอยู่ในครัวเรือนนี้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งสตรีบางคนได้ผ่านการนับซ้ำตามจำนวนบุตรของตน ดังนั้นจึงมีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 1,813 ราย โดยใช้ค่าร้อยละ, สถิติ Chi-square (X^2) และ Gamma (G) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ลักษณะทางด้านต่างๆ ของสตรี อันประกอบด้วยลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพของสตรีและรายได้ของครอบครัวต่อปี ลักษณะทางสังคม ได้แก่ การศึกษาของสตรี การเปิดรับสื่อสารมวลชนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน รวมทั้งลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุของสตรี ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันและลำดับที่บุตรมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตรมากกว่าสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีต่ำ สตรีที่มีการศึกษาระดับต่ำ และสตรีที่มีการเปิดรับสื่อสารมวลชนระดับต่ำมีค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตรมากกว่าสตรีที่มีรายได้ของครอบครัวต่อปีสูง สตรีที่มีการศึกษาสูง และสตรีที่มีการเปิดรับสื่อสารมวลชนระดับสูง นอกจากนี้กล่าวได้ว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกจำนวนน้อย สตรีที่มีอายุน้อย สตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้น และสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันจำนวนน้อยมีค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตรมากกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกจำนวนมาก สตรีที่มีอายุมาก สตรีที่มีระยะเวลาสมรสมาก และสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันจำนวนมาก สุดท้ายสตรีที่มีบุตรลำดับที่ต้นๆ มีค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตรมากกว่าสตรีที่มีบุตรลำดับที่หลังๆ

สำหรับลักษณะของสตรีที่พบว่า ไม่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตร แต่อย่างใด ได้แก่ แบบของครัวเรือนและเพศของบุตร กล่าวคือ สตรีไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในครัวเรือนแบบเดี่ยวหรือแบบขยาย และสตรีที่มีบุตรเพศชายหรือบุตรเพศหญิงมีค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับบุตรไม่แตกต่างกัน

ภาควิชา .....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....
สาขาวิชา .....ประชากรศาสตร์.....
ปีการศึกษา .....2523.....

ลายมือชื่อนิติศ .....กาญจนา ..... จภ ๒๐๒5
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....Anonol. P. ....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

KANCHANA PUGSASORN : ECONOMIC, SOCIAL AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS
OF NORTHEASTERN WOMEN EFFECTING THE NON-ECONOMIC COST OF CHILDREN.
THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.NOPPAVAN CHONGVATANA. 142 PP.
ISBN 974-577-562-2

The purpose of this study is to investigate economic, social and demographic characteristics effecting the non-economic cost of children. The data used in this investigation are derived from The Survey of The Cost of Children in Rural-Urban Northeastern Thailand conducted by the Institute of Population Studies, Chulalongkorn University. The fieldwork was conducted during April and May in 1982. The sample for this thesis covers ever married women who have living children ages are one to twelve. Information on cost of raising children of every child were collected. There are 1,813 cases in total. The percentage distribution, Chi-square test and Gamma were used for the analysis.

The results show that some of the economic, social and demographic characteristics of women including occupation, family income level, educational level, mass media exposure, household member, age, duration of marriage, number of living children and child's birth-order have a significant impact on the non-economic cost of children. Women who are agricultural workers are likely to have non-economic cost of children higher than those who are not in agricultural work. In addition, women who have lower annual family income, lower education and less exposure to mass media tend to have non-economic cost of children higher than those who have higher annual family income, higher educational attainment and greater exposure to mass media. Moreover, women who stay in the households with fewer members are also likely to have higher non-economic cost of children. Demographic characteristics, including age of women, duration of marriage, number of living children tend to have negative relationship with non-economic cost of children. Finally, first parity child tend to impose higher non-economic cost of children than children of later parity. However, neither the type of household nor the sex of children has any influence on non-economic cost of children.

ภาควิชา ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ..... ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต ..... ทนุช ใจทอง

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ. นพ. น. น.

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ในโอกาสที่ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสถาบันประชากรศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้เขียนตลอดระยะเวลาแห่งการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นพวรรณ จงวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวัฒนา วิบูลย์ เศรษฐ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์สุนันทา สุวรรณธม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ ดินณะกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขเพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เขียนขอขอบพระคุณสถาบันดังกล่าวมา ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ฝ่ายประมวลผล สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือทางด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ตลอดจนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสถาบันประชากรศาสตร์ด้วย

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา และสมาชิกในครอบครัวของผู้เขียน ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนผู้เขียนด้วยดี เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งขอขอบคุณสำหรับความปรารถนาดีจากเพื่อนทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภาพ.....	ด
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	20
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	28
สมมติฐานของการศึกษา.....	31
ขอบเขตการศึกษาและลักษณะที่ใช้พิจารณาประกอบ.....	32
คำจำกัดความ.....	32
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	37
2 ระเบียบวิธีวิจัยและข้อมูล.....	38
แหล่งข้อมูล.....	38
การเลือกตัวอย่าง.....	38
ลักษณะของแบบสอบถาม.....	42
ประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	43
ข้อจำกัดของการศึกษา.....	43
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	44
ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	45
ลักษณะทั่วไปของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
4 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	114
สรุปผลการศึกษา.....	115
ข้อเสนอแนะ.....	120
บรรณานุกรม.....	122
ประวัติผู้เขียน.....	131

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนชุมชนอาคารตัวอย่างและหมู่บ้านตัวอย่าง จำแนกตาม Stratum ของจังหวัดที่ตก เป็นตัวอย่างในการศึกษา.....	41
2	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามลักษณะทาง เศรษฐกิจ.....	48
3	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามลักษณะทางสังคม.....	51
4	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามลักษณะทางประชากร.....	55
5	อัตราส่วนร้อยละของบุตร จำแนกตาม เพศและลำดับที่.....	57
6	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามรายการต่างๆ ของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตร.....	60
7	อัตราส่วนร้อยละของดัชนีค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน.....	61
8	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามอาชีพของสตรี.....	65
9	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามอาชีพของสตรี และ เขตที่อยู่อาศัย.....	66
10	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามอาชีพของสตรี และจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน.....	67
11	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว/ปี.....	70
12	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว/ปี และ เขตที่อยู่อาศัย.....	71
13	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว/ปี และจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน.....	72
14	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีใช้ เเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามการศึกษาของสตรี.....	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
39	อัตราส่วนร้อยละของค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตรของบุตรแต่ละคน จำแนกตามลำดับที่บุตร และจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน.....	113
40	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทาง เศรษฐกิจ สังคม และประชากรของสตรี ที่มีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายที่มีค่าใช้จ่ายเชิง เศรษฐกิจ เกี่ยวกับบุตร.....	119

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แบบจำลองของ James T. Fawcett.....	21
2	ทฤษฎีทางจิตวิทยา-สังคม.....	27
3	กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	30